

KANNANOTTO: Kuntouttavan työtoiminnan tiukentuneet linjaukset Kymenlaaksossa uhkaavat kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tukea ja osallisuutta

Kymenlaakson hyvinvointialueen päätös tiukentaa kuntouttavan työtoiminnan myöntämisperusteita herättää järjestökentässä syvää huolta. Kuntouttava työtoiminta ei ole pelkkä väylä työelämään, vaan se on monelle merkittävä mahdollisuus kokea merkityksellisyyttä, arjen rytmiä ja osallisuutta yhteisöön.

Ihmisen kokoisia tavoitteita, ei pelkkiä työllisyyslukuja

Monilla kuntouttavan työtoiminnan asiakkailla on samanaikaisia haasteita, kuten pitkäaikaistyöttömyyttä, mielenterveyden ongelmia, päihteiden käytön historiaa, oppimisvaikeuksia tai sosiaalista eristäytymistä. Näissä tilanteissa kuntouttava työtoiminta on usein ainoa palvelu, joka tarjoaa turvallisen paikan harjoitella työntekoa, saada tukea arkeen ja kokea onnistumisia.

Jos palvelua myönnetään jatkossa vain niille, jotka ovat jo lähellä työmarkkinoita, jäävät kaikkein haavoittuvimmat täysin ilman tukea. Heille ei tällä hetkellä ole olemassa vaihtoehtoista palvelua, joka vastaisi kuntouttavan työtoiminnan kokonaisvaltaiseen ja tavoitteelliseen tukeen. Käytännössä moni jää tyhjän päälle, kun kuntouttavan työtoiminnan palvelu katkaistaan. Ihmiset jäävät odottamaan kuukausiksi kotiinsa, että joku ottaa yhteyttä tai että uusi palvelu avautuu. Tämä lisää riskiä syrjäytyä ja menettää yhteys palvelujärjestelmään kokonaan.

Lain tarkoitus ja hyvinvointialueen linjaukset ristiriidassa

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001) määrittää palvelun tarkoitukseksi:

“Parantaa pitkään jatkuneen työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön edellytyksiä työllistyä avoimilla työmarkkinoilla sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua koulutukseen ja työvoimaviranomaisen tarjoamaan julkiseen työvoimapalveluun.” (1 §)

Lain 2 § korostaa, että palvelun tulee olla **yksilöllisesti räätälöityä, ohjattua ja tavoitesuuntautunutta**, asiakkaan voimavarat ja elämäntilanne huomioiden. Lisäksi lain 8 § velvoittaa, että **taloudelliset syyt eivät saa estää palvelun järjestämistä henkilölle, joka täyttää sen kriteerit**.

Hyvinvointialueen tarkentuneet linjaukset, joissa painotetaan vahvasti työllistymistä ja vähennetään sosiaalisen vahvistamisen ja toimintakyvyn tukemisen tarvetta palveluntarpeen arvioinnissa, ovat ristiriidassa lain hengen kanssa. Palvelun kaventaminen tarkoittaa käytännössä sitä, että monet asiakkaat menettävät ainoan arkea kannattelevan rakenteen ja yhteisön.

Palvelun kaventaminen näkyy asiakkaiden arjessa ja järjestöjen toiminnassa

Viime kuukausina on havaittu uusi ilmiö: **kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita ohjataan nyt järjestöihin työkokeiluun**, vaikka heidän palvelutarpeensa vastaisi selvästi kuntouttavaa työtoimintaa.

Työkokeilu ei kuitenkaan ole kuntouttava palvelu, vaan **työllisyyspalvelu**, jossa ei lähtökohtaisesti tarjota valmennusta, ohjausta tai sosiaalista kuntoutusta.

Järjestöt eivät saa työkokeilijoista korvausta, vaikka heiltä nyt odotetaan lähes samaa ohjausta ja tukea kuin kuntouttavassa työtoiminnassa:

- työnhakuvalmennusta
- suomen kielen opetusta
- työ- ja toimintakyvyn arviointia
- yksilöllistä tukea ja seurantaa

Tämä asettaa järjestöt kestävämmään tilanteeseen ja asiakkaat eriarvoiseen asemaan. Työkokeilu on tarkoitettu työelämään jo valmiille asiakkaille, ei kuntouttavaa tukea tarvitseville. Nyt käytäntö näyttää siltä, että **asiakkaita ohjataan työkokeiluun, koska hyvinvointialueella ei ole varaa ostaa kuntouttavan työtoiminnan palvelua**. Tällainen ratkaisu ei tue asiakkaan kuntoutumista, eikä se vastaa lain mukaista velvoitetta tarjota tarkoituksenmukaista ja yksilöllistä palvelua.

Käytännön ongelmat ja epäselvä toimeenpano

Järjestöt ovat havainneet, että muutokset on toteutettu ilman riittävää tiedotusta tai yhteistyötä. Sopimuksia on päättynyt äkillisesti, eikä asiakkailla tai työtoimintapaikoilla ole ollut mahdollisuutta valmistautua tilanteeseen. Uusissa ohjeistuksissa kehoitetaan olemaan sopimatta jatkajaksoista asiakkaiden kanssa, mutta samalla hyvinvointialue kuitenkin odottaa, että suunnitelmat olisivat valmiina. Tämä tekee toiminnasta epäjohtamuksesta ja vaikeasti ennakoitavaa.

Lisäksi päätösten perustelut ja käytännön toteutus vaihtelevat työntekijäkohtaisesti, mikä vaarantaa asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun. Palautetta pyydetään, mutta sitä ei käsitellä systemaattisesti, eikä palvelun toteuttajien kokemusta hyödynnetä päätöksenteossa.

Vaikutukset ovat merkittäviä sekä ihmisille että yhteiskunnalle

Asiakasmäärän vähentyminen palveluntuottajien palveluissa uusien linjauksien myötä on todennäköisesti dramaattista. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaissa on paljon henkilöitä, jotka tarvitsevat pitkäjänteistä ja kokonaisvaltaista tukea. Palvelun supistaminen vaikuttaa satoihin ihmisiin, joille kuntouttava työtoiminta on tarjonnut merkityksellisen arjen, yhteisön ja osallisuuden kokemuksen. Ilman tätä palvelua moni ajautuu raskaampien sosiaali- ja terveystaloudellisten palveluiden piiriin, mikä ei ole inhimillisesti eikä taloudellisesti kestävä.

Järjestöjen näkökulmasta muutos on ollut vaikeasti hallittava.

On tilanteita, joissa asiakasmäärän mukaiseen tilanteeseen on reagoitu ja jopa ennakoitu niin, että on rekrytoitu työntekijöitä, hankittu lisätiloja ja kehitetty toimintaa palvelutarpeen mukaisesti. Yhtäkkiä on kuitenkin jouduttu tilanteeseen, jossa asiakkaiden määrä on romahtanut ilman ennakkoarvioitusta.

Tällainen ennakoimattomuus horjuttaa järjestöjen toimintakykyä ja heikentää palvelun jatkuvuutta.

Samalla palveluiden saatavuudessa ja päätöskäytännöissä on havaittu merkittäviä eroja eri kunnissa, mikä heikentää asiakkaiden yhdenvertaisuutta koko hyvinvointialueella.

Järjestöjen viesti hyvinvointialueelle

Kuntouttava työtoiminta on ennaltaehkäisevä **investointi ihmiseen**, ei kuluerä.

Sen vaikutukset näkyvät mm. osallisuutena, hyvinvoinnin vahvistumisena ja syrjäytymisen ehkäisynä. Palvelun tarkoituksena on nimenomaan tukea niitä, jotka eivät vielä ole valmiita työmarkkinoille, ei sulkea heitä ulos.

Järjestöjen ehdotukset

1. **Palvelun myöntämisperusteet tarkistettava** vastaamaan lain mukaista tarkoitusta ja yksilöllisiä tarpeita.
2. **Siirtymävaihe toteutettava hallitusti**, asiakkaiden sopimuksia ei tule katkaista ilman ennakkokeskustelua ja selkeää jatkosuunnitelmaa.
3. **Järjestöjen ja hyvinvointialueen yhteistyötä vahvistettava**: palveluntuottajien asiantuntemus on hyödynnettävä palvelun kehittämisessä.
4. **Tuleva kilpailutus** on valmisteltava yhteistyössä järjestöjen kanssa, ja siinä on huomioitava myös **sosiaalinen kuntoutus** osana palvelukokonaisuutta.
5. **Työkokeilun ja kuntouttavan työtoiminnan rajat on selkeytettävä**: työkokeilua ei tule käyttää kuntouttavan työtoiminnan korvikkeena, eikä järjestöiltä voida edellyttää valmennusta palvelusta, josta ne eivät saa korvausta.
6. **Hyvinvointialueen on määriteltävä**, mihin palveluihin ne asiakkaat ohjataan, joiden kuntouttavaa työtoimintaa ei enää jatketa. Ketään ei saa jättää tyhjän päälle ja järjestöissä on oltava tietoa palveluista, johon asiakkaat ohjataan.

Kymenlaakson järjestöjen neuvottelukunta, työllisyysjärjestöt
Kannanotto kuntouttavan työtoiminnan tilanteesta Kymenlaaksossa
Lokakuu 2025

Lopuksi

Kuntouttava työtoiminta on paljon enemmän kuin pelkkä työllisyyspalvelu. Sen kaventaminen ei tuo säästöjä, vaan lisää syrjäytymisen kustannuksia ja inhimillistä kärsimystä. Toivomme, että Kymenlaakson hyvinvointialue tarkastelee linjauksiaan uudelleen ja jatkaa palvelun kehittämistä yhdessä järjestöjen, kuntien ja asiakkaiden kanssa, lain hengen ja yksilön parhaaksi.

Allekirjoittajat

Kymenlaakson järjestöjen neuvottelukunta
Työllisyysjärjestöjen verkosto
Parik-säätiö
Ravimäkiyhdistys ry
Silmut ry
Sotek-säätiö
Kakspy ry
Kohti Työtä ry
Kotkan Korttelikotiyhdistys ry
Kouvolan Kipinä ry

Lisätiedot:

Iida Pilli-Sihvola
Toiminnanjohtaja
Hankekoordinaattori, Voitolla työhön -hanke (ESR+)

044 9817297

Iida.Pilli-Sihvola@kouvolankipina.fi

Kouvolan Kipinä ry